

Rózsadomb

Húsz éve élek itt, a domb dérekán, félúton a Margit-híd és a Gugger-hegy között, azon a tájon, amelyet Törökvésznek neveznek. Rövid, erős kaptató vezet innen a Vérhalom tere, s enyhe lejtő a József-hegyi kilátóhoz. Íróasztalom mellől, ahol napjaim javát eltöltöm, látom a Várat, a Gellérthegyet, tiszta időben a csepeli kéményeket, a Népstadion meredek pilonjait. Ha kiállok a kiserkélyre, farkaszemet nézhetek a János-heggyel, a Szabadság-heggyel. Este látom, amint felfelé kúszik a fogaskerekű, s ha látsóvet használnék, láthatnám a Budapesti Szálló tetőteraszán iddógáló esti vendégeket. Közel van az ország két legkorszerűbb kutatóintézete, valamint Schittelnem Ede 48-as honvédtüzér sírja, aki százhusz éve pihen a Bimbó út és az Alvinczi utca sarkán, rózsaszín sírköve alatt.

Ez a táj sohasem volt magnás fertály, mint a Széchenyi-hegy, vagy a Városliget környéke, itt a leggazdagabb ember a mádi borkereskedő volt és a győri textilgyár igazgatója, a „legelőkelőbb” lakó József Ferenc „királyi” herceg, akinek Tapolcsányi utcai vilájában állami gondozott gyermekeket nevelnek. Mondják, kevés átalakításra volt szükség, a szapora Habsburgnak majdnem annyi gyereke volt, mint amennyi ma él a Hóvirág Otthon oltalmában. Amikor ide költöztem, még nem állt a Reagent-ház helyén a mai Európa, s vele szemközt a másik palota, a sarkon földszintes, vedlett kocsmá működött, a Szomjas. Húsz évvel ezelőtt úgy éltünk itt, mint a falu szélén. Nyáron szénát kaszáltunk a szomszédos, gazdátlan réten a kecskéknél és nyulaknál, mert akkoriban gazdálkodtunk a rétről kitermeltük a háború alatt kivágott fák gyökértuskóit, mert kevés volt a tűzélő s nehéz a szállítás. Egyetlen fuvaros élt akkor a dombon, az Ali utcai szamaras ember, aki utóbb eladta két szamarát, kertészkedni kezdett az Ali utca és a Béq utca között, meggazdagodott, 56-ban kiment Londonba és magyar kocsmát nyitott a Sohóban. A nyáron itthon járt, legendás ulticsátakat vívott régi szomszédaival, s annyit vesztett, hogy a végén eladta vastag arany óraláncát, abból utazott haza.

A Bimbó út sarkán, ahol a mi utcánk a domb leghosszabb utcájából kiszakad, annak idején egy kis színjátszó csoport tevékenykedett a tanács felügyelete alatt. Valamiképpen kitudódott meglehetősen laza és felületes kapcsolat a színházzal, így megbízást kaptam a csoport vezetésére. Akkoriban különben is mindenkinek illett valamit csinálni. A csoport tartalmas mondani-valóval súlyosbítt, oktató jellegű rövid műveket adott elő mérsékelt sikerrel, bár az ütemes vastaps az idő tájt módfelett népszerű kifejezési formája volt az elragadtatásnak. Végül a társulat főhőse beleszeretett a vezető színjátékszólányba, elvette feleségül, és a csoport felbomlott.

Azt mondják, ez alatt a húsz év alatt a Rózsadomb lakossága teljesen kicserélődött. Azt hiszem, ez a cserefolyamat itt

sem volt szélesebb, mint bárhol másutt a városban, az országban. Az öreg emberek elköltöztek, a helyüket fiatalok foglalták el. A lakosság lélekszáma azonban alaposan megnövekedett, mióta úgy nekilendült a társasház építés. A szomszédunkban elterülő gazdátlan telket is felmérték az ősszel, tavasszal itt is társasház épül. Egy pince, vagy garázs elnyeli azt a kis mélyedést, ahonnan 1946 nyarán kiemeltek egy katona földi maradványait. Itt esett el az ostrom alatt, nevét sohasem lehetett megállapítani, technodéskából ácsolt sírkeresztjére azonban valaki kátránnyal felírta születése dátumát. Ez a rózsadombi ismeretlen katona ugyanabban az évben, hónapban és napon született, mint én, s ugyanazon a napon halt meg — 1945. január 31-én —, amikor engem a távolabbi Márvány utcában eltalált egy akna.

Az idő múlását a dombon nemcsak a grundokból hirtelen felemelkedő házak jelzik, a szaporodó gépkocsik, az új emberek, akik nagyon hamar beilleszkednek ebbe a falusiasan közvetlen és barátságos társadalomba, hanem azok a régiak, akik egy időre eltűnnek szem elől, azután felbukkannak az élet valamely távoli síkján. A Vend utca alján lakott Sz. P., a fiatal és lelkes rádiódramaturg, akinek tekintélyes szerepe volt abban, hogy a rádiódrama műfaja akkorát fejlődött. Tavaly nyáron egy óriási filmstáb élén láttam viszont, javíthatatlan kölykmosolyával és lebegő sáljaival egy kétrészes, színes film-óriást rendezett. Ennek a filmnek az alap gondolatát tizenöt éve G. V., a nemrég elhunyt filmrendező kandallója mellett izlelgettük. A dramaturg tizenöt évig dédelgette, érlelte, pedig mindenki úgy ismerte, mint aki robbanó ötleteit legszívesebben azonnal megvalósítaná, százhuszas tempóban. És itt élt haláláig T. A., a jeles tragika, gyönyörű mély altíjával bővölve a köztém eladott. Egy ízben mögöttem állt a sorban s kétszer visszacserélt egy zsemlet, mert fonnyadtak taláta. Amikor megfelelő zsemlet kapott, rábűgött a kiszolgáló kislányra:

— Most nagyon gyűlöl, drágám?... Mert én halálosan gyűlölöm magamat, amikor ilyen kiállhatatlan vagyok...

Ismeretlen okból a Rózsadomb nagyon sokáig gyanús és megbízhatatlan területnek számított, úgy is kezelték, mint valami rezervátumot. A 11-es busz vonalán sokáig nem volt semmiféle tető a megállóhelyeken, míg nem a Bimbó út és a Tapolcsányi utca sarkán társadalmi buzgalomból és természetből szép kis kőházikot építettünk, befalazott réztáblával emlékeztetve az utókort nemes építő szenvedélyünkre. A szomszéd körzet megirigyelte a megállónkat s feljebb, a Tövis utca sarkán épített egy másik megállót, de vagy a munka, vagy az anyag volt hitványabb, nemrég szerencsésen beomlott a teteje. Az utasok azóta három fal között, de a szabad ég alatt várják a buszt. A Pentelei Molnár

utcában ma már felépült és épülő társasházak közé beekelve áll egy modernizált barokk villa. Egy ideig vendéglő volt, azután bezárták és kineveztek könyvtárnak, de könyveket nem tartottak benne. Jó tíz évig állt üresen, akkor átalakították presszóvá s most, néhány éve kisvendéglő. Addig az egész dombon nem volt vendéglátó hely, miután a Filér utcai selyb kocsmá is beadta a kulcsot.

A Törökvész útból húsz év alatt új utcák nyíltak s beépültek családi házakkal. Ez a Gugger-hegy felé emelkedő lejtő átmenet nélkül olvad össze a Pasarét felé hajló oldalal s az ott épített, tömör lakóteleppel. Az új lakónegyed és az új családi házak között penészfoltos, málló vakolatú régi házak bújnak meg, kissé szegénykezve ebben az új és ragyogó szomszédságban, ezek az őslakók, a pionirok házai. A húszas évek végén, amikor a Rózsadomb kezdett beépülni, a házak még puska lövésére álltak egymástól s minden ház körül akkora kert terült el, mint egy-egy kis birtok. Mesélnék itt egy kakasról, amely tíz évig élt s gazdáját minden reggel elkísérte a Margit-hidig, azután visszaballagott a hegyre s elfoglalta őrhelyét a kertben.

Az állatokkal itt általában mindenki jó viszonyban él. Minden kertben kutyák hancúroznak, macskák álmodoznak öregasszonyok ablakában s a kertekben nagyon sok az énekes madár. A háziállatok azonban eltűntek, betiltották a kecskeolákat, a disznóhizlaldákat, a nyúlfarmokat. Sz. J. pályatársam, akinek messze földön híres baknyulái voltak, kerti ünnepek keretében vetett véget a jövedelmező nyulászatnak. Az utolsó hatalmas belga nyulat nyáron megsütöttük az újlaki lejtőn, egy kertben. Nem sokkal utóbb eltűnt a Gárdonyi Géza utcából Frici, az óriási bakkecske is, számtalan rózsadombi gida őse, amelyben akkora erő lakozott, hogy egy ízben feldöntötte az Ali utcai szamaras ember szénrel megrakott kordélyát. Már csak egy kehes ló poroszkal fölfele alkonyatkor a Törökvész úton, zöldseghuladékkal és moslékos cserekekkel megrakott kocsit vonszolva. Valaki valahol, túl a Gugger-hegyen, még ma is gazdálkodik a szabad zónában. S nem múlik el egy tél sem, hogy az erdőkből be ne tévedne egy riadt vad. A legtöbbször nyúl, néha egy karcus nyest, egyszerű — talán öt éve — egy őz-suta.

Esemény a szó hírlapi értelmében, vajmi ritkán történik. Van ebben a rózsadombi közösségben valami állandóság és megbízhatóság s valami furcsa, szoros összetartás. A két busz utasai névről ismerik és köszöntik egymást s ha néha egy-egy autós ember föl száll a buszra, valaki biztosan megkérdezi:

— Mi van a szekérral?... Lerobbant?...

Ebben a kérdésben azonban soha sincs káröröm. A zöldsegek lakást építettek egy társasházban és csinos üzletet. Evvel az előretöréssel mindenki elégedett s úgy vélekedünk, hogy megérdemelték, hiszen hajnali kettőkor kelnek, háromkor már pőfögnek a nagy-csarnokba az öreg és lenyűzött Wartburggal, áruért. Este nyolcig pedig ott állnak a pult mögött. Az emberek gyarapodnak, a gyerekek megnőnek, de minden tavaszra új gyerek-kocsik rajzanak ki az utcára. Hűséges öregek elmennek, mint B. bácsi, aki ötven évig lakott a Rózsadombon. A tarjánai szénbárók utolsó főkönyvelője volt, a haláláig hú maradt a szenes szakmához. Elvállalta az elfoglalt emberek helyett a téli tüzelő beszerzését s maga kísérté haza a szállítmányt. Azután egyszerre divatba jött a gázfűtés, a legtöbb házból örökre lelakatolták a szenes-pincéket. B. bácsi egészen özszereszkadt a tétlenségétől, olyan kicsi lett, hogy majdnem elfért az egész ember abban a báránybőr süvegben, amelyet télen viselt. Azután meghalt, akárcsak P. bácsi, az öreg szódavíz kereskedő, akinek apró vityillója helyén kétemeletes sárga társasház épült.

Baróti Géza

Értesítjük t. ügyfeleinket,

HOGY A

RUHATISZTÍTÓ KTSZ

felvevőhelyei

LELTÁR MIATT

1969. DECEMBER 30-ÁN ÉS 31-ÉN

ZÁRVA TARTANAK

Nyitás:

1970. JANUÁR 2-ÁN,

REGGEL 7 ÓRAKOR